

Aan

Staatssecretaris
En: Minister van VWS

Deadline: (verzending
op) 10 oktober 2022

nota

Kamerbrief aanpak onbedoelde en ongewenste
zwangerschappen ter goedkeuring

TER BESLISSING

Directoraat Generaal
Volksgezondheid
Publieke Gezondheid
Financieel Beleid en Ethiek

Opgesteld door

Datum

28-09-2022

Kenmerk

3425054-1033996-PG

Zaaknummer

1033996

Bijlage(n)

Kamerbrief TK Aanpak
preventie van ongewenste
zwangerschap, ondersteuning
bij onbedoelde zwangerschap.
Bij die brief een bijlage:
Publieksversie aanpak.

1. Aanleiding

Begin juli jl. stuurde u samen (minister en staatssecretaris van VWS) een brief¹ over uw visie op onbedoelde zwangerschap. In deze brief is toegezegd dat u na de zomer met een nadere invulling te komen. Bijgaand treft u de concept Kamerbrief met deze invulling aan. De planning is dat de brief voor 17 oktober a.s. aan de Kamer wordt verzonden. Bij de brief wordt een document met de concrete plannen en acties gevoegd.

2. Geadviseerd besluit

De specifieke uitwerking per pijler en de beslispunten die eerder voorlagen werden in eerdere nota's met u beiden gedeeld en zijn mondeling besproken. Ook zijn de laatste reacties die veldpartijen hebben gegeven tijdens het bestuurlijk overleg met de staatssecretaris op 26 september jl. verwerkt (zie 3.5.1). In deze nota geven we op een paar zaken nog een verduidelijking.

Het advies is om:

1. Kennis te nemen van de resterende kernpunten (3).
2. Kennis te nemen van de inhoud van de brief en bijlage (publieksversie aanpak) en deze goed te keuren / te tekenen.

3. Kernpunten

3.1 Titel aanpak + terminologie

Enkele veldpartijen geven aan dat het voorkomen van een onbedoelde zwangerschap noch het voorkomen van abortus niet het doel van beleid zou moeten zijn. Een onbedoelde zwangerschap hoeft immers niet ongewenst te zijn en kan leiden tot een gewenst ouderschap. En abortus voorkomt ongewenst ouderschap, met daarbij mogelijk nare gevolgen voor het betrokken kind. Sommige partijen zouden het liefst zien dat wordt gesproken over hulp bij ongewenste zwangerschap en het voorkomen van ongewenst ouderschap en/of ongewenste abortus. Over deze laatste suggestie heeft de staatssecretaris aangegeven dat dit onvoldoende aansluit bij zijn eigen visie. Bovendien wijkt deze insteek te ver af van de doelen in het coalitieakkoord en de aanpak zoals door VWS en de meeste van de veldpartijen ingezet in de afgelopen periode (Zevenpuntenplan). Binnen pijler 1 wordt niet alleen ingezet op het beperken van ongewenste zwangerschappen maar ook op de onbedoelde zwangerschappen: bijvoorbeeld bij de seksuele vorming op scholen, met de gratis en toegankelijke

¹ TK 2021/2022, 32279, nr. 234

anticonceptie voor personen in een kwetsbare situaties en binnen de publiekscommunicatie. Wij zien het als een verantwoordelijkheid van de overheid om naast ongewenste ook onbedoelde zwangerschappen te voorkomen. In het verlengde hiervan: geboorteplanning is een belangrijke verworvenheid waarmee niet lichtzinnig omgegaan moet worden. Kiezen voor alleen de term 'ongewenst' zou dan ook een versmalling en verarming van het huidige beleid (met name binnen pijler 1) betekenen.

Om toch recht te doen aan de signalen vanuit het veld is de titel van de aanpak aangepast naar 'Aanpak onbedoelde en ongewenste zwangerschap'. Ook is in de aanpak een duidelijker onderscheid aangebracht tussen de termen 'onbedoelde' en/of 'ongewenste' zwangerschap. Het voorkomen van (herhaalde) abortussen komt op die plekken aan de orde waar het het beste tot zijn recht komt. Deze wijziging is met de veldpartijen gecommuniceerd.

Datum

19 april 2022

Kenmerk

3425054-1033996-PG

3.2 Pijler 1: Voorkomen van een onbedoelde en/of ongewenste zwangerschap:

3.2.1 Gratis en toegankelijke anticonceptie voor personen in een kwetsbare situatie

Op 19 september jl. is met u beiden besproken dat we vooral inzetten op verbetering van de toegankelijkheid van anticonceptie via (a) versterking en verbreding van Nu Niet Zwanger (b) extra anticonceptiecounseling in abortusklinieken. Deze maatregelen zijn in de brief verwerkt.

3.2.2 Gerichte (publieks)communicatie

Op 28 augustus jl. legden we u beiden een aantal mogelijke onderwerpen en doelgroepen voor die met publiekscommunicatie geadresseerd en bereikt zouden kunnen worden. De verschillende opties zijn door de staatssecretaris met veldpartijen besproken: tijdens het werkbezoek aan Fiom op 07 september en tijdens de ontmoeting met de klankbordgroep op 08 september. Uiteindelijk bleek er een voorkeur te zijn voor communicatie die stigma's en taboes doorbreekt en een open gesprek op gang brengt. Een nadere uitwerking van hetgeen hiervoor specifiek zal worden ingezet zal in de brief van het voorjaar 2023 volgen, omdat e.e.a. vorm moet krijgen in Q4 van dit jaar. Met een eerste verkenning is overigens al wel begonnen (in samenwerking met DCO en veldpartijen).

3.3 Pijler 2: Informatie en ondersteuning bij onbedoelde zwangerschap

3.3.1 Titel pijler 2

Een aantal veldpartijen heeft gepleit voor een aanpassing van de titel van deze pijler. Zij vinden dat de titel 'zwanger, uiterekend nu?!', die in eerdere versies van de brief werd gebruikt, de lading van de activiteiten binnen deze pijler niet dekt. En geven aan dat verhullend taalgebruik in dit geval niet verstandig is. De titel is daarom aangepast naar: 'Pijler 2: Informatie en ondersteuning bij onbedoelde zwangerschap'. Hier is bewust gekozen voor de term 'onbedoeld' omdat in de fase waarin wordt gezocht naar informatie of keuzehulp nog niet vast staat of het om een ongewenste zwangerschap gaat.

3.4 Pijler 4: Onderzoek en monitoring

3.4.1 Aanvullend onderzoek

Het NGvA (Nederlands Genootschap van Abortusartsen), Rutgers, Fiom en AVA (patiëntenplatform voor vrouwen die een abortusbehandeling onderging) laten ons weten moeite te hebben met het onderzoek naar de redenen voor een zwangerschapsafbreking. Zij vrezen dat de onderzoeksresultaten zullen leiden tot een aantasting van de toegang tot abortuszorg en het zelfbeschikkingsrecht van vrouwen.

Het onderzoek moet inzicht bieden in omstandigheden die vaker voorkomen bij vrouwen en mannen die besluiten tot een zwangerschapsafbreking of tot het doordragen van de zwangerschap. Inzicht in deze omstandigheden kan ons helpen bij het instellen van maatregelen waarmee mogelijk het aantal ongewenste en onbedoelde zwangerschappen en (herhaalde) abortussen kan worden verminderd.

Voorafgaand aan- en tijdens het bestuurlijk overleg van 26 september met de staatssecretaris is hierover gesproken met de genoemde partijen en ZonMw, die momenteel in onze opdracht werkt aan een voorstel voor dit aanvullend onderzoek. Het onderzoek op dit terrein valt onder de verantwoordelijkheid van de minister.

Tijdens het bestuurlijk overleg zijn de bezwaren ook mondeling door een aantal partijen geuit. De staatssecretaris heeft in dit overleg aangegeven dat de zorgen bekend zijn en dat deze al hebben geleid tot een aantal aanpassingen. De mogelijkheid om te gaan werken met een onderzoekscommissie, met daarin een vertegenwoordiging van diverse (ook meer kritische) veldpartijen is besproken tijdens het bestuurlijk overleg met de staatssecretaris. Hiervoor lijkt steun te zijn. De minister is hiermee ook akkoord. Daarom is dit verwerkt in de plannen.

Datum

19 april 2022

Kenmerk

3425054-1033996-PG

3.5 Algemeen

3.5.1 Overige relevante uitkomsten bestuurlijk overleg 26 september:

- Tevreden met een vervolg op de activiteiten die al goed gaan: stimuleringsregeling, keuzehulp, infopunt;
- Tevreden met aandacht voor mannen en tegengaan stigma;
- Tevreden voor de mate en wijze waarop veldpartijen hebben kunnen meedenken en hoe inbreng is verwerkt;
- Vraag over lange termijn: hoe zorgen we dat de aanpak structureel wordt ingebed? -> is schriftelijk beantwoord;
- Vraag over ketensamenwerking en tegengaan versnippering: hoe kunnen we dit goed en beter doen, welke rol heeft VWS hier in? -> wordt geagendeerd voor eerstvolgende klankbordgroep-bijeenkomst;
- Vraag over de maatregel gratis en toegankelijk anticonceptie: is het voldoende en bereiken we alle mensen in een kwetsbare situatie met deze maatregelen? Hieraan wordt getwijfeld. -> Afspraak: we monitoren het effect en stellen bij indien nodig;
- Feedback op gebruik van het woord onbedoeld waar (wellicht) ongewenst wordt bedoeld -> dit blijft een punt van discussie. De perfecte termen bestaan niet. Feedback heeft geleid tot aanpassing titel en formulering in Kamerbrief en publieksversie (zie 3.1).
- Pleidooi om in de stukken duidelijk(er) op te nemen dat iedereen onbedoeld of ongewenst zwanger kan raken. En dat abortus legitieme keuze is -> is verwerkt in de laatste versies.
- Er lijkt veel nadruk op keuzehulp en nazorg te liggen: zijn kosten en baten in verhouding? -> vraag is schriftelijk beantwoord.
- Zorg dat met veel preventieve inzet op scholen andere groepen in een meer kwetsbare situatie te weinig aandacht krijgen -> is schriftelijk beantwoord.

3.5.2 Gezamenlijke aftrap

Op verzoek van de staatssecretaris was deze bijeenkomst voor 10 oktober jl. georganiseerd. Leden van de huidige klankbordgroep zijn gevraagd (met hun bestuurder) te komen.

De inhoud van de aanpak vroeg echter om nadere afstemming. Daarom is deze bijeenkomst op verzoek van de staatssecretaris uitgesteld. De bijeenkomst valt daarmee niet samen met de verzending van de brief en aanpak naar de Kamer.

Datum
19 april 2022

Kenmerk
3425054-1033996-PG

3.5.3 Planning

Belangrijkste data i.h.k.v. de aanpak onbedoelde zwangerschap:

Uiterlijk 17 oktober	Verzending brief aan de Kamer
----------------------	-------------------------------

4. Toelichting

a. Draagvlak politiek

Het kabinet heeft als doelstelling om het aantal ongewenste en onbedoelde zwangerschappen en (herhaalde) abortussen te verminderen. De gezondheid van vrouw en kind én de autonomie (keuzevrijheid) van de vrouw zijn hierbij leidend. Met name de fracties van CDA, ChristenUnie en SGP hebben in diverse debatten aandacht gevraagd voor snelle uitvoering van deze afspraken uit het coalitieakkoord en suggesties gedaan voor de nadere invulling (zie ook onder h. toezeggingen).

b. Draagvlak maatschappelijk en eenduidige communicatie

In het veld is veelal positief gereageerd op de plannen voor een vervolgaanpak onbedoelde zwangerschappen. Maar er zijn ook zorgen, met name over het aanvullend onderzoek in pijler 4.

c. Financiële en personele gevolgen

In het coalitieakkoord 2018- 2021 werd €53 mln. euro beschikbaar gesteld voor de aanpak van onbedoelde zwangerschappen, onderzoek/zorg bij kwetsbaar ouderschap en voorkomen van (herhaalde) abortussen. Van die 53 mln. was 45 mln. euro incidenteel en ongeveer 8 mln. euro structureel. Voor de vervolgaanpak is voor 2023 9,4 mln., voor 2024 8,9 mln. en voor 2025 8,3 mln. euro beschikbaar. Een deel van het budget was voor de komende jaren al toegewezen aan onder andere het Stimuleringsprogramma Gezonde Relaties & Seksualiteit (Gezonde School), het Landelijk informatiepunt onbedoelde zwangerschap, de keuzehulp en het kennisprogramma bij ZonMw. In het nieuwe coalitieakkoord zijn geen aanvullende middelen beschikbaar gesteld.

d. Voorlopige budgettaire verdeling

Hieronder wordt weergegeven hoe de beschikbare budgetten grofweg over de pijlers worden verdeeld.

		2023	2024	2025
Pijler 1	<ul style="list-style-type: none">• Preventieve voorlichting aan jongeren via Stimuleringsregeling R&S• Gratis en toegankelijke anticonceptie voor personen in kwetsbare situatie*• Gerichte publiekscommunicatie	4,2 mln.	3,8 mln.	2,7 mln.

Pijler 2	<ul style="list-style-type: none">• Landelijk informatiepunt• Keuzehulp• Nazorg na een abortus• Training en coördinatie keuzehulp en nazorg• Onafhankelijke toetsing	2,1 mln.	1,8 mln.	2 mln.
Pijler 3	<ul style="list-style-type: none">• Actieprogramma Kansrijke Start**	0	0	0
Pijler 4	<ul style="list-style-type: none">• RIVM monitor• ZonMw (lopend en aanvullend onderzoek)	2,8 mln.	3,1 mln.	2,3 mln.

Datum
19 april 2022
Kenmerk
3425054-1033996-PG

*deze maatregel wordt (deels) bekostigd vanuit het voor NNZ beschikbare budget op de VWS begroting.

**Het actieprogramma Kansrijke Start wordt bekostigd vanuit het daarvoor bestemde budget op de VWS begroting.

e. Juridische aspecten haalbaarheid
N.v.t.

f. Afstemming (intern, interdepartementaal en met veldpartijen)
De brief is afgestemd met Kansrijke Start, de directie Jeugd (akkoord van afdelingshoofd op passage over pleegzorg), directie VGP, directie Communicatie, FEZ/IRF, HIS en de projectleider seksuele gezondheid. Interdepartementaal is afgestemd met OCW (i.v.m. de werkzaamheden in pijler 1) en met J&V (i.v.m. nazorg na afstand ter adoptie). Veldpartijen zijn veelvuldig om input gevraagd.

g. Gevolgen administratieve lasten
N.v.t.

h. Toezeggingen
In de visiebrief van juli 2022 zei u toe de Kamer na de zomer een nadere uitwerking van de vervolgaanpak onbedoelde zwangerschappen te sturen. Met deze brief doet u die toezegging gestand.
In het debat in de Eerste Kamer, op 14 juni jl., over het wetsvoorstel over de beraad termijn binnen de Wet afbreking zwangerschap, is een toezegging gedaan om in de brief van juli nader in te gaan over hoe om te gaan met onder meer de nazorg van buitenlanders die in Nederland voor een (herhaal)abortus komen. Over dit onderwerp is op uw verzoek in deze brief een passage opgenomen. Tot slot wordt de motie Ploumen/Westerveld² met deze brief afgedaan. En doet u de toezegging gestand om rond de zomer te komen met een uitwerking van de maatregel om gratis en toegankelijke anticonceptie voor kwetsbare groepen te realiseren.

i. Fraudetoets
N.v.t.

5. Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

² TK 2021/2022, 35 737, nr. 17

a. Motivering

Tot personen herleidbare gegevens zijn onleesbaar gemaakt vanwege de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

Datum

19 april 2022

Kenmerk

3425054-1033996-PG